

Sárospataki

Iskusági Közlöny

.....

Főszerkesztő: Újszászy Kálmán   Társzerkesztők: Bartalos István, Horkay László, Harsányi István   Felelős szerkesztő: Benke Kálmán

.....

H.

TARTALOM: Újév. — Zempléni Árpád—
H. Bathó János: Kesereg a holló . . .
(Kotta.) — Pálóczi Horváth György: A
filozófus álma. — Képes Géza: Útközben.
(Vers.) — Vincze Károly: Amerre nyitva
a dicsőség útja. — Elekes György: Dél-
előtti őszi szántás. Hópihe fekete földre.
(Versek.) — Senex: Nyaklánc. — György
K.: Új ének a csudaszarvasról. (Vers.)
Dr. Gulyás József: Madách, az önzetlen
munka költője. (Folyt. és vége.) — Béky
Zoltán: Románc. (Vers) — Senex: Piros
tintával . . . — Mauks László: Rég volt...
(Vers.) — Irodalom és kritika. — Hírek.
Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

5.

.....

Megjelenik július és
augusztus kivételé-
vel havonta egyszer.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Sárospatak. — Kollégium.

Előfizetés:
Félévre... .. 20.000 K.
Egy példány 4.000 K.

Fodrász-

és borbélymunkák

legpontosabban eszközöltetnek

Sárospatak,

a Patikaközszel szemben.

Dobozy István

a diákság felkarolt borbély- és fodrász-
mesterének modern műtermében.

Czeisler Izidor
divatáruháza
Sárospatak

Állandó raktár: férfi-, női- és gyermek-
harisnyák, zoknik, sapka, kalap, ernyők,
katonai cikkek, csipkék, rövid-, rőfös-
és kötöttárúk, férfi- és női fehérneműk.

Neumann Mór

Ajánlja dúsan felszerelt
illatszer-,
pipere-,
úri divat- és
szövött-árúit!

Kedvező fizetési feltételek!

Szántó Mór és Társa Utóda

Fiókküzlete:

Sárospatak

Főüzlete:

Sátoraljauhely

Felsőmagyarország legnagyobb ruhaáruházai és divattermei.

Óriási választék: férfi-, fiú-, gyermekruhákban és át-
meneti kabátokban. — Téli bundák, városi bundák,
angol bundák, bőrkabátok, szőrmés bekecsek, hosszú
és fregoli bőrkabátok, bőrbekecsek, angol raglánok
stb. békebeli minőségben és legolcsóbb árakban.
Szörmeárúk nagy választékban. Angol szövetek rak-
tára. Uri divatujdonságok: selyem nyakkendők, sveizi
ingek, gallérok, harisnyák stb. legjobb minőségben.

Óriási sapka- és kalapraktár.

Választékunk a legnagyobb!

Olcsó szabott árak!

Áraink legolcsóbbak!

Sárospataki

Iszsági Közlöny

XLI. évfolyam.

január hó.

1926.

Főszerkesztő:	Társzerkesztők:	Felelős szerkesztő:
Újszászy Kálmán	Bartalos István, Horkay László, Harsányi István	Benke Kálmán

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.

Újév.

Ezerkilencszázhuszonhatban legyen Tied az első sorunk
édes szép hazánk, Magyarország!

Elcsépeelt sorok bus regimentjéből emelkedjék ki a mi
szívünknek szavakbafakadása, pataki diákoké, akik szere-
tünk Téged!

Száz évvel ezelőtt élet mozdult e falak között, tétova
kis diákok jöttek, akikből támadtak a Kossuthok és Tompák
és száz év után úgy érezzük, hogy megint mozog a föld,
új csodáktól terhes a pataki levegő és ime mi minden vá-
gyunkat, minden reménységünket oltárodra hozzuk hazánk!

Kopott az oltár, összetört a szépsége, nagy magyar
berekben, könyforrás mellett elhagyatva áll, és szomoruan
várja, hogy mikor jön újra fényes fejedelme a napkirály,
de minekünk így is drága, sőt talán drágább, mintha drága-
kövekkel volna kirakva!

Újesztendei áldozatunkat, a szívünk dobogását, akara-
tunk acélosodását, terveink, álmaink neked adását, kezünk
írását, szájunk dalolását, fogadd kedvesen és legyen bol-
dogságod az új magyar diákban az újesztendőben.

* *

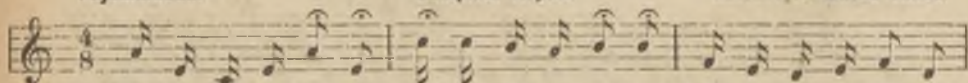
Bús magyar berek keleti végén, újesztendőben ősmag-
yar szemmel oltár mellett áll a pataki diák. Táltosok,
gyulák késői sarja nyitogatja az élet-bibliát.

Kesereg a holló . . .

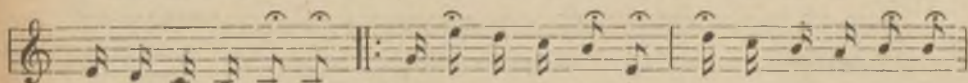
Fájdalmasan.

Zempléni Árpád.

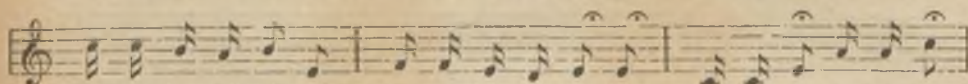
Szerző: H. Bathó János.

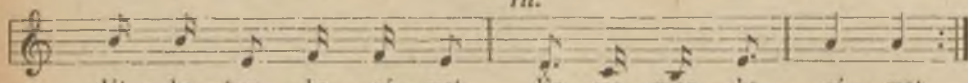
1. Ke - se - reg a hol - ló, el - vesz - tet - te pár - ját, Buj - do - sik a Ku - ruc,
2. El - né - mult a kürt szó el - szé - ledt a tá - bor, Szol - ga lett a gyá - va,

ke - re - si ha - zá - jat. Már - vány ten - ger part - ján, Rá - kó - csi sír - já - nál,
el - hul - lott a bá - tor. In - kább le - szek po - gány, mint a né - met rab - ja,

Gyász - ba bo - rult szív - vel egy u - tol - só őrt áll. So - ha - sem, so - ha - sem
Ver - je meg az Is - ten, ve - ret - len ne hagy - ja. So - ha - sem, so - ha - sem

rit.

lát - ha - tom ha - zá - mat, Én ma - gyar ha - zá - mat.
lát - ha - tom ha - zá - mat, Én ma - gyar ha - zá - mat.

A filozófus álma.

Irta: Pálóczi Horváth György.

A filozófus aludt. Feje kissé besüppedt a párnába és a szép, fehér szakála nyugodt hullámokban terült el a pamlagon.

Már reggeledett. A derengő fény bizonytalan megvilágításában az alvó feje bizarrul gnómszerűnek látszott.

Nem volt nyugodt álma a filozófusnak. Különös álmaj furán grimaszoló arcán is tükröződtek.

Lázás álmaj voltak. Hogy miről álmodott? Istenem, hát ugyanarról, amiről nappal. Az énünk, mint valami testre szabott ketrec elkísér az éjszakába és álmajnkban is velünk van. Így hát a filozófus úr álmájbar Budhával vitatkozott a Nirvánáról, majd mikor beleesett a tudatába egy elefánt képe, hirtelenében színesen kibontakozott egy új álom. Álmájban levetette az énjét, mint valami rossz ruhát s csudálatosképen az elefánt szemeivel kezdett látni. Első pillanatokban nagyon örült, hogy végre nem emberi szemmel elmélkedhetik az abszolútról. Épen az új megismerést élvezte, mikor egy kis mozdulattal leverte az éjjeli szekrény lámpáját. A zajra nem ébredt föl, de a kifolyt petróleum bűze elefánti mivoltából egy gépterebbe idézte.

A nagy gép egyenletes dobogással forgatta a kis és nagy kezek kábító kavarodását. A dugattyúk örökös ide-oda futkosásuk

közepette megcsillogtatták acélos hátukat. A kerekek gyors forgása zuhogásba hozta a levegőt és a bőven olajozott tengelyekről egyhangúan csepegett az olaj.

Az ütemesen kattogó, kába szimfónia hirtelen, mintha elvágták volna, széteszlott a csöndbe: a gép megállt.

A gép, mint valami dolgát végezte állat, fénylően és olajat izzadva elterpeszkedett a csöndben.

Egyszerre valami kis érces, båtortalan hang törte meg ezt a félelmetes hallgatást:

„Ember úr! Ember úr!”

A filozófus szétnézett. Egy lélek sem volt a gépteremben. Körüljárta a gépet. Mindenütt csönd és csönd.

A hallgatagon elnyújtózott gép most titokteljesen fénylett s a filozófus úr háta megbizsergett.

„Ember úr! Ember úr!”, jelentkezett újra a cirpelő hang.

Kissé szédelgőn meresztgette a mindenségbe okulárés szemeit a filozófus úr. Ugy állt ott félszegen, mintha rögtön elakarna szaladni.

A villanylámpák metszően világítottak, de hát a teremben nem volt senki... és ekkor, ekkor nagyon furcsa dolog történt. Valami cingár kis alak kászolódt ki a bonyolult karok és kerekek tömkelegéből. Lecsúszott a földre és hátát a lendkeréknek támasztva beszélni kezdett:

„Jó estét Ember úr. Dugattyú vagyok. Ma különös napom volt. Sokat gondolkoztam, miközben lélekölő tour-retour futkosásom végeztem. Most nem tudok aludni s ön, Ember úr épen kapóra jött. Elütjük kissé az időt.”

A filozófus lassankint magához jött. Nem volt semmi félelmetes ezen a bohókás, cingár, ércetestű alakon, ki magát Dugattyúnak nevezte.

„Jó estét Dugattyú úr,” köszönt, „én Ember vagyok és különben filozófus.”

„Ah — vágott közbe fisztulázó hangján Dugattyú — épen önre van szükségem. Ma sok mindenről gondolkoztam, s most jó lesz, ha ön néhány kérdésemre felelhet.”

„Nos, mik azok, Dugattyú úr?” kérdezte a filozófus és hangja már egész otthonosan csengett.

„Örökös ide-oda futkosásom közepette azon gondolkoztam, hogy mi értelme van az én létemnek? Mire való volt az, hogy engem az anyagok nagy öntudatlan tömegéből kiragadtak és egy „Én”-né, öntudatos lényé, Dugattyúvá tettek. Miért lenni, ha úgymis megszünök?”

A filozófus úr megigazította a pápaszemét s nagyon profeszszoros volt, mikor beszélni kezdett:

„Kedves Dugattyú úr! Az ön létének nincs is értelme az ön szempontjából, csak a miénkből. Ön ennek a nagy, összhangzatos gépnek egy darabkája csupán. Ezt a gépet mi, a felsőbb öntudat alkottuk a magunk céljaira s így természetesen az ön létének is csak a mi szempontunkból van értelme.”

Dugattyú úr arca ájult sárgára torzult. Valami nagy, tehetetlen

egyedülállóság ömlött el fájdalmas vonásain. Vádolni és átkozódni szeretett volna. Később pléh hangján megkérdezte:

„De Ember úr, miért adtak önök belém öntudatot? Hogy kinlódjam? Miért marja a lelketlen eszköz belsejét valami lélek?”

A filozófus úr levette pápaszemét, rálehel, körülményesen megtörölte és azután felelt:

„Az öntudatot, Dugattyú úr, nem mi adtuk önbe. Ez úgy látszik az anyag lelke.”

Töprengő hallgatás, a villany vakítóan világít és az olaj csöpög, csöpög . . .

Az izgága Dugattyú mohón kérdezi:

„Ember úr! Ember úr! Önök, kik engem létrehoztak, tudják-e, hogy mi a létük értelme? Ember úr! — és itt a hangja természetellenesen izgatott — valószínű, hogy az, aki önt létrehozta, épen úgy nem tudja, hogy ő miért van, s így mehet ez a végtelenségig!”

A filozófus úr agyában már hasas körmondatok alakjában rendeződött a felelet, mikor felharsant Mari szobalány hangja, ki egy — kávéval és kaláccsal terhes — tálcát tartva, jó reggelt kívánt.

A filozófus úr felébredt

~~~~~

Útközben.

Hajnal van. Kint még félhomály dereng,
Bent pislafényű lámpa lángja leng,
A vonat lágyan, taktust verve reng.

Miként bölcsőben síró gyermekek,
Kiket elringattak bársony-kezek:
Alusznak mélyen bent az emberek . . .

Az ablaknál egy nénéi szundikál,
A szája nyitva . . . karján kis kosár . . .

Amott nyugózik egy zülött alak,
S miként komor, sötét felhődarab
Borúl szemére egy zsíros kalap.
Előttem horkol egy agg bácsika,
A szájában még füstöl a pipa,
Mellette mélyet szusszant kis fia . . .
Most jön fel a nap s az ablakon át
Az álmodókra hinti aranyát . . .

— Elnézem őket hosszasan, merengve,
Talán így lassan fáradt két szememre
Leszáll az álom pillangója csendbe' ! . . .

Képes Géza.
fg. VI. o. t.

Amerre nyitva a dicsőség útja.

Mikeás próféta még a két királyság, Juda és Izráel virágzásának idejében megjövendölte mindkét országnak pusztulását és az egész zsidó nép fogságra jutását és olyan foku legyengülését, hogy politikai hatalmasság többé sohasem is lehet. Ez a prófécia bizony lesujthatta a fajuk fennmaradásáért aggódó zsidó hazafiakat. Hallani azt, hogy fajuk sohasem emelkedhetik más népek fölé, sohasem övezheti a hatalomnak és dicsőségnek glóriája, ellankasztó, elcsüggesztő, ambíciót kiölő. Mikeás azonban nem tehetett róla, hogy ilyet kellett hirdetnie. A próféta azt mondja, amit Isten diktál, nem azt, amit Isten szavától huzódozó emberek szeretnének hallani. Azonban a próféta gyönyörűségére Isten mégsem zárta el Izráel elöl a dicsőségnek minden kapuját. A legragyogóbb, a legtöbb lelket boldoggá tevő dicsőség kapuját tárva nyitva hagyta Izráel előtt, sőt egyenesen neki tartotta fenn, hogy diadalmenetben azon átvonuljon. Ama dicsőség ez, amit Isten törvényének képviselője, az azok szerint való élet szemléltetése jelent olyanok között, akiknek mindenük megvan, csak Istent és az Ő törvényét nem ismerik, akik jól tudják, hogyan kell kényelemben élni, de nem tudják életüket Isten törvényéhez igazítani. Ez a dicsőség Izráelnek van fenntartva a próféta szerint: „És a Jákóbnak maradéka olyan leszen a sok nép között, mint az Úrtól való harmat, mint a zápor a fünek.” (Mikeás 5—7) Mint a harmat . . . Isten dicsőségét, mint a harmat a felkelő Napét, visszaryogtató. A testiség szennyétől, mint a harmat a fűszálakat az ut porától, megtisztító. Megtikkadt, elcsüggedt lelkeket, mint harmat a füveket felemelő. Lelki sivárságba száradt lelkeket Isten dicsőségét szolgáló cselekedeteket termővé vagy rázósoló, miként a zápor tesz kiaszott mezőket termővé . . . „A Jákób maradéka olyan lesz a sok nép között, mint az Úrtól való harmat, mint a zápor a fünek.” Ez vigasztalta Mikeást, mikor népe sorsa felől tudakozódott Istennél. És ez a vigasztalás elégséges volt neki. Mert ennél nagyobb dicsőségre egy nép sem pályázhat.

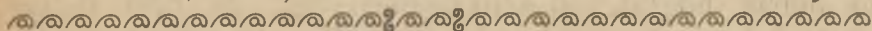
Magyar fajunk jövőjéről gondolkozva, nekünk is oda kell kilyukadni, hogy előttünk mind a politikai, mind a gazdasági dicsőség kapui be vannak zárva. Se hatalomban, se

gazdagságban nem lehetünk az elsők között. Álmodik az, aki azt hiszi, hogy igen. Délibábot kerget az, aki ilyen dicsőség, ilyen elsőség felé fut. Kemény, szigorú valóság, hogy nekünk magyaroknak szellemi nagyságra, szellemiekben való elsőségre lehet a siker, a dicsőség nyereség reményével pályázni. A mi számunkra több dicsőséget ígér a penna, a tudomány és műveltség, mint a kard. Mi sokkal biztosabban megszerezünk az egész világ bámulatát erkölcsi nagyságunkkal és lelki gazdagságunkkal, mint földi kincseinkkel. Szellemi fegyverekkel mi sokkal jobban hatalmunk alá kerithetjük, szolgálóinkká tehetjük a körülöttünk lakó sok népeket, mint haderőinkkel valaha is tettük. És ilyen hatalomba-vevés nekik is úgy jönne, mint az Urtól való harmat...

Nekem úgy tetszik, hogy Isten a magyar nép elől is csak ezért zárta el a politikai nagyság és dicsőség kapuit, hogy a szellemi és erkölcsi nagyság és dicsőség kapui felé irányítsa lépteit. Azért, hogy Árpád maradékát olyanná tegye a sok nép között, mint az Urtól való harmatot és mint záport a fünek. Irányítsuk hát lépéseinket a dicsőségnek emez örökkévaló kapui felé!

Carteret, N. J., U. S. A.

Vincze Károly.

Délelőtti őszi szántás.

Most délelőtt van.

Világosságot prűszköl föld, fa, állat,

és végtelenbe keskenyülnek

csapzott, barna földszalagok.

Emlékeim: nehéz tagú, fáradó ígás lovak

barmosan, tompán húzzák az ekét,

rozsdás akaratomat,

és kedvem ostorát patogatatom.

Él bennem szilajságok fonnyadt nótája,

hó alá kikelő reménykedések,

fellobbanó hálák kicsiny pacsirtája,

él a giliszták renyhe, piszmogó kis haszna,

és az őszi varjak terméketlen magszedése.

Él! él, él bennem a jó és él bennem a rossz,

mint két nagy delej.

És közöttük a barna földszalagokon

barmok csöndesen húzzák ekémet.

Elekes György.

Hópihe fekete földre.

Virág a réten,
Virágos Rét a világon:
Te ez vagy nékem!

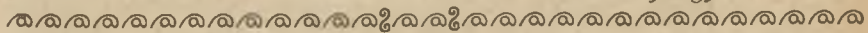
Szín a virágon,
temetőn Dalok a csókról:
Te vagy, Virágom!

Dal a gyermeknek,
Altató Dal az anyától:
szived szívemnek.

Napsütés őszben!
Hópihe fekete földre!

Mondd: ki vagyok Néked?...

Elekes György.

Nyaklánc.

Senex.

(Folytatás.)

Igy hát megtörtént hálóbakerítése szegény Csupa Gyurinak, pedig eléggé hálóban volt ő anélkül is, mikor belecsábult a Terike szép szőke hajába és csillagszemeibe. Fizette a heti kurálásokat. Fizette a végnélküli csokoládékat, parfömöket, virágokat a kertésztől. A csokoládék tényleg be is szereztek és a szövetségesek gondoskodtak — az elfogyasztásukról. A többi pénzt is felhasználták aktuális köz, — főleg élelem — és cigarettaszükségletek fedezésére. Közben Tibi hordta az üzeneteket: — Nagyon köszöni. — Nagyon örül. — De ne beszélj barátocskám és ne akarj egyszerre mindent, mert tudod, hogy az apja nagyon szigorú, és ha valamit megtud, mindkettőtöknek letöri a derekát. A szövetség tagjai pedig otthon ütötték a vasat. Meghitt esti beszélgetésben sokat részletezték és agyondi-csérték Gyuri előtt az ideál tündökletes szépségét, — ami épen nem is került olyan nagy megerőltetésükbe. Mesterkélte irigykedéssel cirógatták a Gyuri hiúságát: — No de milyen szerencsés kópé vagy te Gyuri. Es Gyuri mosolygott és sóhajtott — azután még nagyobb sóhajtott: és fizetett, úgy hogy karácsonyi vakáció előtt már Matyi bácsitól, a házigazdától kérte kölcsön az utiköltséget, és algebrából két hét alatt kétszer szekundázott be. Be is számította a két egészséges négyest a szerelméért való szenvedései közé — és boldog volt. — Hja, ez a szerelem, — mondta Tibi.

Januárban táncmester jött a városba, s amint Tibi elujságotla, hogy Terike beiratkozott, Gyuri is sietett rögtön jelentkezni. Közben

padját televészte, minden könyvét, füzetét telefirkálta egy névvel, amit naphosszat álmodozva motyogott, suttogott maga elé s mikor Pók tanár ur azt kérdezte tőle, mennyi ezernek a köbe, ő arra is az felelte, hogy Terike, persze csak magában, mert egyébként egy árva szót sem szólt. Aznap este, amikor félelmi bizonyítványa felolvasásakor tudomásul vette, hogy vallás kivételével minden főtárgyból megbukott, bál volt a tánciskolában. Mit törődött a bukással, az a fő, hogy ott lesz Terike s láthatja. Bár olyan gyáva volt, hogy csak nézni tudta, merően nézni. Olyankor a tánctanár úr mindig összeszidta, mert belebonyolódott a taktusba és figurákba, mindenki rajta nevetett, a védmamák, a bámészkodók, táncosok és táncosnők, de ő ezt nem látta, mert ekkor Terike is ránézett és mosolygott és ő csak ezt a mosolygást látta, azt a csodás mosolyt, mely pont olyan volt, amint a Papp Zoli könyvtárából kivett regényében olvasta: — És a hercegnő ajkán biztató és vigasztaló mosoly vibrált. Huszadszor határozta el, hogy ma este okvetlenül hazakiséri. De csak megint elhagyta a bátorsága, mikor látta, hogy a jogász, aki a tánciskola kezdetétől lázasan udvarolt szive hölgyének, mily otthonosan forgolódott körülötte, s mily ügyesen tudja mondani a kövér mamának is: keicsókolom, keicsókolom — ő pedig még csak be sem mutatkozott. Aztán csak mögöttük ballagott a gyér fényű utcán s nézte a három silhuetet: középen a vastag mama, aki úgy tipeg mint a lud, éles hangja ide hallatszik, aztán a karcsu tünemény, Terike, kis bundácskájában nem is jár, hanem csak libeg, csilingelő kacagása van, mint otthon a szánkócsengőjüknek. — Aztán a jogász, ni a szemtelen, a sikos járdán lovagiasan hurokba görbitett karjába ép most kapaszkodik be jobbról a mama, balról Terike . . . A jogász karján az ő Terikéje . . . óh sors, óh igazság . . . Tegnapelőtt öt percig tartotta kezét a falon, gyöngéden és simogatva: Terike előtte állt akkor valamivel és szőke fejcskéjének árnyéka a falra esett és ő boldog volt és cirógatta az árnyékfejcskét és most a jogász . . . ! óh hogy gyűlölte a jogászt. El is határozta, hogy mától fogva tanulni fog, tanulni, mert le kell érettségiznie, hogy párbaiban megölhesse a jogászt. Megöli okvetlenül és kacagni fog rajta.

Gyuri május 23 án délután 6 órakor, csütörtöki napon az iskolakert egyik nagy platanja alatt állott és csodálkozott, hogy a világ még mindig nem dőlt össze. Nem hallotta a tornaterén játszó mendurok ordítását, nem látta a késő délután aranyló nap sütését, szeme előtt egy nagy rózsaszínű folt lebegett egy darabig, eltűnével fekete lett azután a világ . . . Terike most fordult be az utkanyarulatnál, ruhájának rózsafoltja eltűnt a kertvégi fák zöld vásznáról. Gyuri leült egy padra, fejét lehajtotta. Hallgatott. Talán sirt. Tibi ütött a vállára:

— Barátocskám, gubázd csak ki azt a pár papírt, Terike épen most üzente, hogy már nagyon várja a csokoládét.

Gyuri felemelte a fejét. A szeme homályos volt, az arca tépett és — teljes erővel arcul vágta Tibit, s az imént még ravaszul mosolygó ábrázat bal fele rótt lánggal égett. Egy egészséges pofor volt

s Tibi nem méltatlankodott mert e pillanatban érezte, hogy Gyuri mindent megtudott. Utóbb Kun Lacinak is eszébe jutott, hogy ezért válaszolt messziről csak lemondást jelentő kézlegyintéssel, mikor Papp Zolival az iskolakert sarkán várták a pénzzel. Otthon Terike fogta elő: — Hallja Tibi, magának kell tudni mit akart a barátja, tudja az a buta diák a Matyi fesztungból. Képzeld, az iskolakertben hozzá-
m tolakodott és egy csmó sületlenséget beszélt össze-vissza szerelemről, ajándékokról meg tudom is én még miről, míg rendre nem utasítottam és faképnél nem hagytam. És Tibi vádoló lelkiismerettel és mardosó büntudattal beszélt és meggyónt mindent.

— Magok huncutok, nem szégyellik magukat? — korholta a tisztuló bünöst a lány . . . jó estét Szveti — fogadta mosolyogva a jogász köszönését, — hát megyünk térzenét hallgatni? — s a Gyuri szivtregédiája el volt intézve, el lett feledve.

Gsupa György, főgimn. VII. o. t., mert algebrából szerencsésen lejavított, október hónapban váratlan szerepléssel vonta magára az Önképzőkör tagjainak figyelmét.

— Tisztelt Kör! — kezdte, Carlyle Tamásnak, a nagy skót ironak „Nyaklánc.“ c. munkájáról akarok beszélni, melyben, mint a jelenlévők közül némelyek talán tudják, Rohan herceg szomorú tragédiája van elbeszélve. Ez a raiongó idealista a francia királynő jóindulatát és kegyeit igyekezett megnyerni, Szenvedélyét, tárgyilagosabban szólva — *ostoba rögeszméjét*, rútil kihasználták Lamotte és gaz cinkosai, kik neki a királynő nevében üzeneteket, nyilatkozatokat hazudtak, hitegették, csalogatták, ajándékok vásárlására buzdították, sőt aljasságuk koronájaképen rábírták, hogy egy óriási értékű gyémánt nyakláncot a királynő számára megvásároljon. A kicsinyes játékról mit sem tudó királynő persze színét sem látta a nyakláncnak, hiszen azt a csalók kaparintották meg . . . De kisütött az igazság napja, s bár a bús Rohan tragédiája teljes lett, a szavakkal kellőleg meg nem bélyegezhető gazemberek is elvették kiérdemelt büntetésüket . . .“ S az előadó itt a terem bizonyos sarkába nézett keményen és odavágón. Nánásy megtaszította térdével a mellette ülő Mészáros Tibit.

— Szükséges Tisztelt Kör! — hangzott tovább, hogy a történetről bővebben szóljak nem csupán esztétikai taglalás céljából, hanem azért is mert benne egyetemes emberi sors, a Gazságnak ujra és újra — ma is — visszatérő megnyilatkozásai vannak megörökítve.

És Gyuri beszélt okosan, folyékonyan, mint egyik bírálója megjegyezte „érezhetően kissé pesszimiztikus életfelfogással.“ Legmagasabb fokot kapta, egyhangulag megdicsérték.

Gyűlés után mindenki róla beszélt. Ő pedig, a „rögeszméből“ kigyógyult, a szégyenét munkába öltő, új életet kezdő, a „könnyelmű léha lánynépséggel szemben fásszívű“ — saját szavait idézve — szóval Csupa György VII. g. t. egy megdicsért önképzőköri előadás hőse kiment a sárguló, lombhullató iskolakertbe és egy platán alatt állva sokáig nézett-nézett . . . fátyolos szemmel arra, hol utolszor látra meglíbbenni a „királynő“ rózsaszínű ruhácskáját . . .

Új ének a csudaszarvasról.

— Irta: Györy Kálmán. —

Turáni dalokból.

I.

Két testvér közül
Vagyok az egyik,
Ki, hol az a szép táj zöldül,
Oda igyekszik.

Az egyik testvér
Magam, én vagyok;
Karomban hevül nemes vér,
Vágyaim nagyok.

Vagyok bátyámmal
Álmodó fajta;
Kiket, hogyha baj száz árnyal:
Átvágunk rajta.

Most is hősi vágy
Hajtotta vérünk;
Bátyámuram a fű itt lágy,
Pihenni térjünk!

Jó tanya ez itt,
Víz védi körül;
Zsákmányolni holnap lesz mit;
Szivem is örül.

Itt, a víz tükrén —
Nézzen csak oda:
Csillag fürdik olyan büszkén,
Ahogy még soha.

S lent a víz alján
Uszkál aranyhal;
Mint szép leány álmok karján . . .
Aranyos hajjal.

Ez a hely, ahol
Hőst nem fog álom;
Mert csábító tündér dalol —
Én megalálom.

Mint sehol, másutt
A fű selymesebb;

Fájó sebre gyógyfű száz jut;
Gyógyul ezer seb.

Nincsen hely, merre
Volna annyi vad;
Lombok között énekelve
Száz madár virrad.

Balzsamos a lég,
Megrészegültem:
A szivemben szerelem ég,
Tűz van körültem.

Fent csillag, ezer,
Itt szellő rezdül . . .
Fűszálakon áldott teher:
Harmat nehezül.

Én ezt a helyet
Sokszor álmodám,
Ha mennék is, haj nem lehet!
Bilincset fon rám.

Szemem szebb tájat
Semerre se lát;
Kedves bátyám, mire várat?!
Nyergeljünk le hát!

De ha más helyre
Indul, követem;
Bár szivemet keseregve
Búval töretem.

Édes egy bátyja,
Ha már testvér lett:
Hallgasson rám, hát nem látja?
Gyöngy itt az élet!

Vagyok bátyámnak
Szerelmes öccse —
Szememre már álmok szállnak . . .
— Haj, fel ne költse!!

II.

Édes bátyám uram,
Ébredjen fel kend hát!
Ahogy este mondtam, úgy van.
Ilyen szépet nem lát!

Amerre a szemnek
Látása kitágul:
Vágyaim kiszinesednek,
A fákról virág hull!

Tenger körös-körül,
Mint lágy ölelő, kéz;
Fejünk felett kék ég örül,
Ránk rózsás felhő néz.

Távolabb északnak
Vezet csak keskeny út;
Hős karok, ha mesgyét szabnak:
Ellen ott messze fut.

Ahogy mondtam, úgy van;
Tengernyi itt a vad.
S kerek szemmel néz ámultan,
Még csak nem is szalad.

— Héj, bátyja — nyergeljünk!
Kapjunk kézbe ívet;
Csoda-szarvas szembe velünk!
Nem látott kend ilyet!

S mily nagy csend, isteni
Vágy lett urrá rajtam . . .
Csókot szeretnék hinteni!
Csókszomjas az ajkam!

Huj! rajta — már szökken —
Szorítsuk paripánk —
Rengő-ringó sűrű zöldbén
Szép zsákmány vár itt ránk!

Repülünk nagy sasként;
Szárnyaljunk a széllel —
Ki látott még ily lomha mént?
Egy szarvast se ér el!!

Mily Isten csudája:
Elvesztettük nyomát;
Ott fut — hallom — haj utána!
Csörtet a bokron át!

Egy keskeny nyiláson
Feltűnt pillanatra . . .
— Két fáradt hős mit csináljon?
Érte mit szaladna?

Tövis összetépett;
Megsebezett kavics . . .
Ki rohan egy szarvas után:
Futóbolond az is.

. . . Mily csodás, dús vadon!
Szem még sohse látta;
S itt a szép nap kél nyugaton . . .
Mily különös bátyja!

III.

Hallja édes bátyám, mi az?
Hangzik szép csuda dal;
Mint sebekre áldott vigasz —
Ki énekel? angyal?

Lázamat az alvó szívben
Ugy heviti — gyújtja.
Tündöklük már rózsás színben
Erdő, tenger, pusztá!

Ezt a gyönyörű lány hangot
Hallja, édes testvér?
Haj! a bokron túl ki van ott?
Tüze szívemhez ér!

Mennék — mégis, — de valami
Visszatart — átkarol;
Szökkenéseket hallani —
Tánc van itt valahol!

Felpattanni volna kedvem ;
S kiáltani szeretnék —
De valami nem enged — nem !
Míntha lekötne fék.

Most halkuló, majd hevesebb,
Megejtőbb az ének ;
Bent, a szívem mélyén egy seb
Hó kinjai égneek !

Most tapsolnak picit kezek,
Száll nevetés zaja ;
Bátyám-uram ! én rab leszek
E kábitó zajra.

Sűrű bozótok előttünk —
Csepp nyilást se adnak ;
De érzem : nem messze tőlünk
Tündér lányok vannak.

Én nem tudom, mi van velem :
Fejem hőszerv hajtja —
Ha száz is a veszedelem :
Törjünk által rajta !

Kantárszáron paripánkat
Vezessük nagy halkán . . .
Huzzunk kardot ; — ki se bánthat —
Mi győzünk, ha baj van !

Csengő-zengő ének — sok, sok —
Ne múltatok még el ;
Rengő-ringó sűrű lombok
Hajlítottok széjjel !

Ime, bátyja — túl a bokron
Táru fűves térség ;
És feléje dísz-fátyolt von
A mennyei kékség.

Körbe karikába lányok
Tündér táncot lejtnek —
Csodaszépek mind ahányak !
Ura leszek egynek !

Kantárszárat hősi karunk
Csak rövidre szedje ;
Menjünk, ha élni akarunk :
Csapjunk a legszebbre !

Mily ijjedés, mily sikoltás !
Ne félj kicsi lányunk ;
Karunk közt még sohse volt más,
Ti lesztok a párunk !

Észak felé, hol szél zendül,
Arra vesszük útunk —
Felszállunk a felhőn felül ;
S mint szarvas úgy futunk.

Nyergemben ül ég tündére ;
Szemem csak őt látja !
Összelobban szemünk égve . . . !
Hozza kend is, bátyja ? !

Áldott legyen csuda-szarvas !
Legyen szépre nőő !
Szebb prédánk van ; napsugaras,
Miénk a szent jövő ! !

Madách, az önzetlen munka költője.

Irta : Dr. Gulyás József.

(Folytatás.)

Ilyen sokféleképen itélik meg e költeményt, amelynek végsorai is sok vita tárgyát képezik. Bizonyos, hogy az elnyomatás első éveiben még keserű volt a költő hangulata. A Szontaghoz 1857-ben írt verses levélben s a később hozzáfűzött megjegyzésben még keserű kijelentéseket tesz. Sőt Császár Elemér még az Ember tragédiájában is érzi ezt a keserű forrongást, amely miatt ellentét van az Ádám végső mondata s az Ur végszava közt (Bp. Szemle 1923. XII) Igaz, hogy

az Ember tragédiája sok helyen keserű, de a végén a túlvilági étellel való biztatás megnyugvást ad az olvasónak. Tehát, ha az egyház feladata az embert az Istenhez vezetni, nem egyházellenes a mű, mint Prohászka s Dudek véli, bár tagadhatatlan, hogy Pintérnek a Tankréd jelenetre nézve a középkori kath. egyházat illetőleg igaza van. Erdélyi szerint tartalmában egész valláspolitikai kincsház van. Kármán szerint a mű theodicen. A mű végén Berzsenyi Fohászzkodásának vége jut eszünkbe, hol a költő leomlik az Ur szavai előtt s reméli, hogyha lelke záraiból kikél s hozzá közelb járulhat, akkor, aní után eped, ott eléri. Addig letörli könnyeit s megyen rendeltetése pályafutasain, a jobb s nemesb lelkeknek útján. Vagy vessük össze a Paraenesis egyes pontjaival (Az élet célja, az élet küzdelem, az emberiség halad, a boldogság) s látni fogjuk, hogy az Ember tragédiájának is hasonló a tanúlsága. Igy lesz e mű *az önzellen munka apoltheozisa!*

*

Ugy hozta létre Madách gondolkodó lelke a nemzeti szerencsétlenség és a saját családi szerencsétlensége fájalmában e művet, mint a kagyló a testébe került homok körül a drágagyöngyöt. Mert drágagyöngy e mű, igazi solitaire, igazi testvértelen alkotás irodalmunkban. Azért is ismertettük Madách emlékűnnepén csak egy művét, mert a többi, ha megcsillan is bennük a tehetség, csak előkészület volt e nagy alkotáshoz. Pl. a Comodus c. dráma a római színhez, a Csák végnapjai a férfi akarataknak szárnyat szegő női gyöngeséghez, a Betelt kívánságok c. vers a fáraó, a római s a Kepler színhez.

Van irodalmunkban egy másik ilyen nagy költő is, akinek szintén csak egy művét emlegetjük, a többit elmellőzzük, mert csak előgyakorlatul tekintendők a főműhöz, melyet maga a szerző is, elsőszülöttnek nevez: Katona József.* Nála Kupa előfutárja Peturnak, Titus II. Endrének, Mária Melindának. Ő is, mint Madách, ügyvédséget tanult; ő is, mint Madách, befele vérző szívvel szemlélte nemzete s a saját maga tragédiáját. Mindkettő kereste hangulatának megnyilatkozásához a képet, a formát. Az egyik megtalálta Bánkban, a másik Mózesben s Ádámban. Katonánál a censor észre is vette a jelenhez való hasonlatosságot, Madáchnál nem vette senki észre. miért választott egyetemes érdekű tárgyat. Madáchnak, ha ideig óráig is, de volt része családi boldogságban, Katona rideg magánosságban töltötte életét. Madáchnak is volt olyan korszaka, mikor gyűlölte a nőt, Katonának még inkább Madách azonban szerencsésebb volt Katonánál, mert Aranyhoz vitte jó sorsa, aki felismerte nagy tehetségét, úgy hogy a költőnek még lehetett élvezni az elismerés melegét. Katona már nem tudta megvárni azt, búcsut vett az élettől. Mivel tudunkkal sem születésének, sem a Bánk megjelenésének századik évfordulóját nem ünnepelte meg a nemzet, nyújtunk ez ünnepen Katona számára is egy szál virágot, mikor 90 éve, hogy Egressi G. felfedezte őt. Madáchnál Arany ösztönszerűleg érezte, hogy egy sorscsapástól sújtott

* V. ö. M. Állam 1892. Katona-kör évk. 1896/7.

nagy embernek ez önmagába mélyedéséből született költeménye támogatást érdemel. Még a legnagyobb elméknek is kell támogatás: Napoleonnak Dugommier tbnok, Petőfinek Vörösmarty, Madáchnak Arany fogta kezét az első lépéseknél. Ami-neki Szilágyi István volt borongása idején, mikor tévesztettnek tartotta életét, az akart lenni ő Madáchnak. Így fizette vissza a gondviselésnek vele szemben tanúsított figyelmét. 1861 október 28-án írja Madáchnak: „Én előnyösebbnek látom fellépésedre, hogy a Kisfaludy-Társaság égisze alatt történjék. Munkádra így több figyelem fordul s nem lesz kitéve annak, hogy olvasatlanul maradjon, míg maga magát ki nem küzdi a homályból.“ Egy másik levelében így ír: „Győztünk barátom, eddig győztünk s fogunk ezután is.“ (1861. nov. 5.) Mintha a sors szellemkeze vezette volna Arany ujjait e sorok írásakor. 1847. február 3-án ugyanígy írt neki Szilágyi István a Toldi diadalakor: „Jo Paeen! Rajtam a sor örülni! Nem mintha váratlan volna, hogy Toldi győzött stb.“ Arany is tűzbe dobta volna az Elv. alkotmányt, ha Szilágyi István nem bízta, Ádám is végső álmát a purgatoriumban álmodta volna, ha Arany rosszalja a művet. Szegény Katonának nem volt, aki benne a költői hivatás iránt való hitet tartotta volna, a családi élet sem adott neki vigaszt, könyve olvasatlanul hevert a könyvárúsok polcain s mikor Egressi Gábor 1834-ben jutalomjátéku válaszította a Bánk bánt s a nemzet ráismert a legjobb magyar tragédiára, annak alkotója már, céltalannak hitt élet után, 4 év óta porladt a kecskeméti temetőben s az első koszorúk már csak a sírjára jutottak. Abban is megegyezik a sorsuk, hogy főművük egy-egy jóbarát kezén ment keresztül: (Kisf. T. Évlapián Uj folyam II. 136.) a Katonáé a Bárány Boldizsár rostáján, a Madáché az Aranyén és Szász Károlyén. (Tolnai kritikai kiadásában mindezen javítások megtalálhatók). Mindkét költő követte az utasításokat. Előkerült a Bánk első fogalmazása. (I. K. 1913.) Mily érdekes volna belelátni Madách költői műhelyébe is, ha előkerülne az Ember tragédiájának legelső, még 1856—57-ből való fogalmazása! Sőt már a börtönben foglalkozott e problémával. Az első kidolgozás még Lucifer címet viselt, s őt győztesnek tüntette volna fel. Ebből hiányzott a XV. szín. 1859—60-ban, a mű végleges alakjába már leszűrődött gondolatok kerültek, bár szövegén Madách még 1863-ban is változtatott. (Mind-ezeket közli a Tolnai-kiadás, mely az eddigieknél 3 sorral bővebb.) Ha Madách félt is Aranyhoz (1861. nov. 2.) írt levelében egy közép-szerű műve fennmaradásától (Katoná is megtagadta első műveit), minket nagyon érdekelne a legelső kidolgozás előkerülhető példánya. Belátnánk legalább a költő forrongó gondolataiba És épen nála fontos ez, mert összes művei az Ember tragédiájának eszmevilágához adnak kulcsot A Bánk bánra nézve szerencsésebbek vagyunk e tekintetben.

Fölvethető itt az a gondolat, miért nem oly népszerű nálunk az Ember tragédiája, amint azt becsénél fogva megérdemelné. És itt ismét a Bánk bán jut eszünkbe. Mindkét mű mély érések s eszmék forrongását tárja elénk, amelyeknek felfogására, megértésére nagy történeti és bölcselmi műveltség szükséges, amivel az átlagos színházi

publikum és olvasóközönség nem rendelkezik. Mindkettőnél a nyelv s a verselés szolgált a népszerűség ideiglenes akadályául (pl. Arany egyik levelében (1861. nov. 5.) azt írja, hogy az Ember tragédiájának vannak olyan helyei, amelyek a Bánk bán némely zordságára emlékeztetik őt, de nehéz tőlük is megválni). Egyik mű sem hízleg a nemzeti híuságra, sőt mindkettő bizonyos lehangoló érzést kelt az olvasóban. Az Ember tragédiájának színpadi ábrázolása sem képes áthidalni azt az űrt, amely a mű s a közönség közt van. Sőt Voinovich és Sebestyén Károly szerint a színpadi előadás nem igen válik javára Madáchnak. Mig Bánk ismeretessé tételére a színpadi előadás adta meg a lökést, az Ember tragédiájánál ez jóformán csak illusztráció.*

*

Az Ember tragédiájának tanulsága egy régi mesét juttat eszünkbe. Isten választást enged az embernek az igazság s az igazság keresése közt. Az ember az utóbbit választja. Az igazság keresése jobban megfelel a természetének, mint az elért igazság. Így látjuk az Ember tragédiájában is. Itt is nem a boldogság, hanem csak az érte küzdelem marad meg életcélnak. Így kívánja az „örök remény, a kiírt-hatatlán hit s a megtörhetlen gyermekkedély.“

Talán soha sem volt aktuálisabb az Ember tragédiája ünneplése, mint ma. E mű, amely áttöri a nemzet szűk határait, tanítsa meg a mának erkölcsi posványban fetregő, élvezetet és pénzt hajhászó nemzedékét arra, hogy az önzetlen munka ad megnyugtató öntudatot az embernek, az teszi az Isten képére teremtett embert teremtőjéhez méltóvá. Ne a londoni szín vásári zajában egyéni önzést kereső tülekedők szavát halljuk ki a műből, se a római szín orgiái ne legyenek óhajtott céljaink, hanem a közért való munka izzadsága! Mert bizony ma

„Nekünk is ott áll Philippi mezője.
Hol annyi sok, hol minden elveszett.“

Korunk hasonló a Sergioluséhoz; erre is elmondhatjuk Gyulai Pállal, hogy:

„Ez új világ is már rothadni kezd.
De fáj sebünk, de szívünk mély bűt érez,
Hitünk jelképe szenvedés, kereszt,
Szenvedve, küzdve és lemondva élni...
Az igazságban ne szünjünk remélni.
Egy-egy nagy eszme még űt talál.
A költészet, bár törve égi szárnya.
Még fönnen száll, még folyvást *tenni hiv*;
Ha ijjeszt is a kétség rémes árnya,
Szenvedj, remélj, higgy, lelkesülj te szív!

Gulyás József.

* Mellékesen emlitem meg, hogy Paulay az űri jelenetet mellőzte, mert nem tudta jól megoldani. Hamburgban e részt, mely talán a legeredetibb s legszellemdúsabb része az egésznek, előadták, épúgy Bécsben is. Patakon a jezsuiták 1663-ban. amint Horváth Lajos írja Sámbról írt művének 31. lapján, olyan színdarabot adtak elő, melyben különböző masinériák segítségével repülő próféta s angyal is szerepelt s l. Rákóczi Ferenc gyermekkorában egy ilyen előadást végig is nézett. Patakon tehát a problémát Paulay előtt 220 évvel már d ották.

Románc.

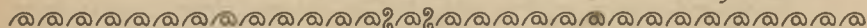
A szoba asztalán lámpa égett,
Körötte éktelen, buta könyvek
S rájuk borúlva — bús csöndes éjjel —
— Dénes szeméből hulltak a könnyek . . .

„Ma megin' nem írt . . . megin' mást ölelt,
Megin' feledte szerelmes szavát . . .“
— S a vak, bakacsin, kegyetlen éjjel
Belezokogta Dénes panaszát.

— . . . Nem szólt rá vigaszt a szörny Éj-Sárkány —

. . . S Dénes összehúllt, szenvedőn, árván . . .
— Es aztán jöttek hónapok, évek,
S amikorra eljött az esküvő nap is
— Dénes szeme már halottra révedt . . .

Béky Zoltán.

Piros tintával . . .

Senex

Apokrif korszak a magyar irodalomban.

Az irodalomnak is van olyan korszaka, melyben gyöngé az ihlet, bedugultak a források, erőtlenné lettek a legbensőbb motivumok. Erről az írók és emberek talán nem is tehetnek, talán tehetnek, de az eredmény: nagy termelés mellett is belső, maradandó értékek hiánya: *apokrif irodalom*, melynek termékei nem vehetők fel a magyar génus klasszikus bibliájába.

*

Az „Írás“ lélektanához.

A „Vers“ szó „V“ betűje egy nagy hiányjel, mely két esengő karjával egy darab végtelenséget akar beleölelni a lineázott, leláncolt, sóvárgó emberi lélekbe.

*

A „Vers“ szó „V“ betűje egy nagy gyökjel. A határtalanság fájása, n-edik gyökkel „szívja“ ki azt a 0 ig csökkenő számtani haladványt, melynek élet a neve.

*

A verssorok egy kerítés lécei, amelyek között be lehet kémlelődni egy lélek kertjébe, amelyek közül ki lehet látni egy nyílt ismeretlen nagy világba.

*

A Vers két rimes sora: az egyenlőség jele egy szörnyű egyenletben, melynek egyik tagja a végtelenség, másik a véges Én.

Rég volt . . .

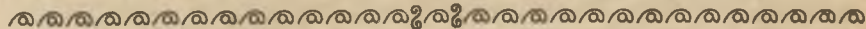
Nyár volt, ábrándos, merengő alkony
S ifjú szivünkben nagy szerelmi láng,
Mikor először hittem, hogy szeretsz,
Mikor először csókraforrt a szánk.

Szemünk beszélt . . . szerelmes némaság . . .
S titkokat mesélt kicsiny-lányszobád.
Királynőm voltál, szívem trónusod
S égő szerelmem volt a koronád . . .

S mi nem esküdtünk örök szerelmet
De elmúlásra nem is gondolánk . . .
Hófehér álmok tündéri nászán
Az Istenhez szállt forró, szent imánk.

Rég volt . . . Elmúlt . . . Csendesen felejtünk.
Az emlék néha vissza-visszajár . . .
. . . Szóke hajfűrt . . . sok, sok foszlott álom . . .
Zokog a lelkem alkonyórákon
S eszembe jut egy lángszerelmű nyár . . .

Mauks László.

Irodalom és kritika.

„Pataki diákok.“

(Komáromi János most megjelent könyvéről.)

Az egész magyar sajtó foglalkozott vele és most eljön a pataki diák is, hogy bizonyosságot tegyen a „Pataki diákok“-ról a Közlöny lapjain. Talán egész joggal elmondhatjuk, hogy mi vagyunk ebben a legilletékesebbek, hiszen valahol Pesten a szerkesztőségek poros szobáiban kicsoda ismeri a pataki diákot. úgy ahogy él, kacagón, örökmosolyával a fiataliságnak, őseréjű képességeivel, szerelmes szívével, hangos dalolásával.

Ahhoz, hogy valaki hozzászólhasson Komáromi János könyvéhez, szükséges az, hogy lássa a Sátort, amely felett kél, és a Darnót, amely mögött nyugszik a nap. A Király-hegyet, ahonnan ibolya, és a Kerek erdőt, ahonnan gyöngyvirággillatot hoz a szellő. Annak érezni kell az Erdős-Kárpátokból, meg Homonna felől lefelé zúgó, fenyőillattal terhelt szélnek csipős suhogását, meg a Bodrog vizének rohanó áradását. Annak látni kell a magyar Alföldet úgy, amint a kollégium traktusainak ablakain keresztül elfekszik az őt bámuló szem előtt, a Bodrog meg Tisza kiöntéseivel, tanyáival, nyárfáival.

És ebben a csodálatosan változatos keretben, amelynek végleteiből, a síkság elfekvő szélességéből és a hegyek szeszélyes sokoldalúságából tevődik össze a pataki diáklélek képe, amelyet csak hangulatosabbá festenek az ősi városka múltja és tradíciói, ebben a keretben ismerni kell a pataki diák egyéni, az egész országban páratlanul álló egyéni életét.

Ismerni kell, amint elindul a magyar faluból és hozza magával annak ős erejét és ős tehetségét, amelyen át belebámul a kisváros nagy diák életébe. Ismerni kell a gárdaszobák homályos egyszerűségét, ahol négy, öt mendur meg egy „felgimnazista“ vagy theologus őrlik a tudományokat patriarchális összetételben. Ismerni kell a konviktust, amit olyan jó hivatalos nagyképiséggel tápintézetnek szoktak nevezni a kisváros notabilitásai. És ismerni kell a folyosók tömörkomor ódon sötéttségét meg a tantermek szemborzongató világosságát, továbbá az iskolakertet, ahol az öreg Erdélyi János szobra világfumigálva őrzi a kaput és meresztgeti bronzszemait a tornateremfelé masírozó daloló kisdiakokra, akik csodálatos képen folyton olyanoknak látszanak mint mikor még ő volt mendikás diák.

Aki a „Pataki diákok“ kritikusa akar lenni, annak itt kell közzöttünk élnie, hogy pataki diákszemekkel nézze, mit mesél a pataki diákokról a volt pataki diák.

Ezért vagyunk mi az igazi ítélőszék, amely elé tisztelettel állítjuk most Komáromi Jánost.

A 240 oldalas könyv, a címlap szerint regény a század elejéből. Azt kérdezhetnők most, hogy kinek a regénye? Nos, hát egy esztendőnek a regénye, amint az Patakon egyik napról a másikra lepergeti napjait s közben sok érdekes eseményt meglát olyat, aminőt Pesten vagy Debrecenben, vagy általában sehol másutt nem láthat. Szinte úgy látom, minha az év ez az öregedő agglegény belebújna a Barla Jóska I. b) osztályú konya diák világoskék mendurszemébe és azon keresztül el kezdené feljegyezgetni egy kopott noteszbe azt, amit a pataki diákéletből meglát.

Megáll az iskolakert kapujában úgy szeptember elején, mikor az iskolaelőtti három gesztenyefa levelei már sárgásra öregednek és nagy szűrős tokokban rejtegetik bőven termett gyümölcsceiket és mintha egyéb dolga sem volna, (nincs is tulajdonké en) nézegeti az utasokat, amint az iskolakert főújtján ballagnak befelé a városba. Jó szeme van nagyon, mert meglátja az aggódó feketefejkendős édes anyákat, akik újra öltöztetve hozzák a kedves fiút. Kis kosár a kezükben édes süteménnyel, meg csirkecombbal, szárnnyal és olyan boldogok, de mégis olyan szomorúak, hiszen az öreg iskola, a megvénhedt Alma Mater leszakítja szívükről azt, akit legjobban szeretnek. És mégis hozzák, hozzák őket a magyar édes anyák és magyar öntudattal adják oda a hazának. Kopott ruhájú nagytiszteletű urak, szörnyen pecsétes kajzerban, rémitő magas gallérokkal, már biztosabban néznek a „gyerek“ jövőjébe, magukról tudván, hogy „rosz pénz nem vész el“ és miután elhelyezték a fiút Rehónénál, vagy Vitkóczyné asszonynál, meg a jó Isten tudja, hogy hol, megelégedet-

ten ballagnak a Vadászkiürt, vagy a Szarvas felé egy pohár sör, vagy egy üveg bor mellett visszasajogni a múltat.

Óh, jó szeme van a Komáromi János—Barla Jóska szemével néző öreg esztendőnek, mert a legkisebb apróság feljegyzésével is emléket tud fakasztani, követ tud megeleveníteni, időket, elmúlt álmokat tud visszateremteni ide a jelenbe

És a napok mennek. Ifjú esztendőből öregesztendő lesz, de nem szűnik meg sohasem jegyezni tovább Mit lát meg? Azt ami a legfeltűnőbb! Ami leginkább elűt a mindennapitól, a közönségestől. A theologus ifjúság tiszteletes gárdájából pl. Korpa János, meg Tengely Orbán atyámfiai ragadják meg fantáziáját és ezt meg is lehet érteni, hiszen az egyiknek olyan nagy pipája van, hogy szinte lehúzza a száját, a másik meg olyan ódon, hogy szinte öregebbnek látszik az öreg iskolánál; no meg Stüsszi, aki panyókára vetve kabátját olyan gyönyörtületes szépen fütyül, hogy Komáromi-Barla Jóska-Öregesztendő táva felejtí a száját és bizonyára nincsen is más kívánsága, minthogy megtanuljon olyan szépen fütyölni, mint Stüsszi tiszteletes úr, vagyis mint egy kanári madár.

A jogász aranyifjúságból kit lát meg az öregesztendő? Csak természetes, hogy Fehér Pista urat, mert neki köszönnék a legnagyobbat az ádáz mendurok az uccán és mert olyan hóditóan szép fehér vasalt nagrágja van, meg monokli is van már a szemén. — Orémusz azért érdekes, mert olyan furcsa pápistás neve van, pedig jaj de betyár kálvinista és utóvégre az is elég feltűnő dolog, hogy éjjel nappal egy lehetetlen gukker fityeg a kebelén. Czompó Simonnak érdekes frizurája van, meg szerelmes is örökké, méltó tehát, hogy átvonuljon a betű boldog örökkévalóságába.

Hát még a diákesemények, milyen érdekesek, nem szabad, hogy egy is elvessen közülük bele tehát az öregesztendőt alakító kisdiák lélekno'eszébe, hogy maradjanak megőrizve ottan fokká, nagyon soká.

Telik az esztendő, múlnak a napok és az öregesztendő, mint őnmagát rajzoló lelkiismeretes krónikás meglát egy darabkát abból is, ami mélyebben történik; egy kis diák keserű könnyel sózott életét, meg egy ábrándos bolond nagyfiú mosolygós szerelmét, amely két életet körülölel azután muskátlis ablakkal, huncut leányszemekkel, ibolya nyitogató tavaszi széllel, hogy az aki olvassa önkéntelenül is felsóhajtson: Istenem de jó volna is mindig pataki diáknak lenni. Tiszta, harmatos és tñde mindennapja a „Pataki diákok” diákéletének és ez hosszú időkre kedves olvasmányává teszi minden diáknak és volt diáknak akár Patakon. akár máshol.

Meg áll most már a jelen pataki diákja és belenézve a maga életébe azt fogja találni, hogy kifelé bizony olyasféle az most is mint a század elején volt. Hozzá teszi azután ehhez a megállapításhoz a maga belső életét, amelyet komoly-szomorúvá tett a század-elejétől máig nyúló huszonöt év. — Fújnak a szelek most is, de lehelletük sirásra csikarja a szemet, hisz' a Barla Jóska faluja felől idegen hangokat hoz; a Bodrog is mintha lassabban folyna, fáj neki az idegen teher, melytől nem tud szabadulni idehaza sem és vadharagos

bánatában szaggatja, lépi kanyargós gátját. Komolyabb a mai pataki diák, erősebb a mai pataki diák, újabb a mai pataki diák, de amikor a két kezét összeszorítva, az erős mellét kifeszítve, a büszke fejét felfelé tartva könnyes szemével „odaát“ tekint és úgy érzi, hogy majd szétpattannak lelke erei a nagy erőlködésben, akkor olyan jó eldönni a Komáromi János könyvét, amely azt meséli nekünk gyönyörű szép nyelven, hogy hogyan is élt a pataki diák a század legeslegelején, az Urnak ezerkilencszázkettedik esztendejében.

Komáromi János vén pataki diák, a mai pataki diákok ítélőszéke nagyon szeret téged, mert egy darabot adtál neki napsugaras múltjából. És tudja Isten, ha mássá gyúrt és gyúr is bennünket a magyar élet formáló keze, azért mégis szomorúan tekintünk a te idődbe, mert olyan boldog, olyan gondtalan és olyan fiatal, mint akkor volt, sohasem lesz többet a pataki diák.

Könyveddel egyszerre a múlt homályosságába süllyedt sok régi szokás, sok régi típus, akik itt hagytak bennünket örökre. Elment Korpa János, az ősviák; ki tudja mikor intette az utolsó haltot a kalauz úrnak, amint felpakolta avúlt butyorát, meg a nagy pipáját. Fehér Pista, Orémusz, Tengely Orbán, meg Czompó Simon ki tudja merre őrlenek az élet malmán?...

Koch János főpacal is az örökkévalóságba csengeti már bele könyörtelen szigorúsággal az angyalok kollégiumában a tíz perc végét és szegény kis Hersli is elcsámpáskodott már az élők sorából, hogy ne mondja többé egy pataki diáknak se: lencsés, lencsés...

Jaj, Komáromi János, vén pataki diák, elment a múlt, mint ahogy elmegy a nyár, csak az imaterem verebei csiripolnak régi buzgósággal az ájtatoskodó ifjú nemzedék fülébe a rácsos ablakon, meg a gömbákácok meresztgetik folyton-új ágaikat az iskolaudvar porából az ég kékje felé.

Egy azonban megmaradt a régiben. Komáromi János, öreg diák, ha barlajóska-szemeddel kiállasz majd egyszer úgy ősztáján az iskolakert kapujába, mikor az iskolaelőtti három gesztenyefa levelei már sárgásra öregednek és nagy szúrós tokokban rejtegetik bőven termett gyömolcseiket és mintha egyéb dolgod sem volna, nézegeted az utasokat, amint az iskolakert főútján ballagnak befelé a városba, látni fogod ma is a fekete fejkendős édes anyákat, akik újba öltöztetve hozzák a kedves fiút. Olyan boldogok és mégis olyan szomorúak, hiszen az öreg iskola azt öleli ezentúl magához, akit legjobban szeretnek!

Sok minden elmulhat, a múltba avúlhat, de a Barla Jóskák szipogó kis alakja, valameddig diák lesz Patakon, mindig megmarad.

Az ő nevükben, meg minden pataki diák nevében köszöni a könyved ezerkilencszázhuszonhatban

A legöregebb pataki diák.

Ujvárosi J.

Hirek.

1926 évben való első megjelenése alkalmával szeretettel kíván olvasóinak, jókedvvel, bőséggel megáldott újesztendőt a Közlöny.

Farkas József. Elment Ő is, oda ahol nem szolgálja többé, hanem részese az Isten kegyelmének. Farkas József kollégiumi bajoros, egy negyedszázad „Farkas bácsi”-ja dec. 18-án meghalt. Hosszas szenvedés után, amit egy baleset okozott, itt hagyta az Iskolát, itt az ő „kedves tiszteletes urait” és megtért a mennyei Gazdához. Temetése a diligencia utolsó napján dec. 19-én volt a Kórus részvételével.

Komáromi János, az Alma Mater hez leghübb pataki diák, e hó 16-án Patakon járt. Tiszteletére a konviktusban társasvacsorát rendezett a tanári kar. Résztvettek a vacsorán az akad. és gimn. tanárok és Komáromi tanulótársai. A mostani pataki diákok nevében Ujszászy Kálmán szénior köszöntötte a század elejéről való, de mindig velünk érző pataki diákat. Köszönjük mi is, Czompó Simon meg Orémus késői utódai, hogy még szebbé: Pataki Diákokká tette a pataki diákok életét. Ő hálaajándékkul tette művét az Iskola lábaihoz, mi mindnyájunk köszönetét juttatjuk érte szívéhez.

Személyi hírek. *Galgóczy Gyula*, mult éven végzett vendiák testvérünk Prágában teljesít magyar ref. tábort lelkészi szolgálatot.

Mint a csehszlovák hadsereg egyetlen ref. tábort lelkésze a csehszlovák katonai központokban is végzi missziói hivatását. Legutóbb Prágából küldte üdvözlét a Közlönynek. — *Orémus János* kenyeres pajtásunk a katonai szolgálat alól felszabadulva Feketepatakon (Ugocsa m.) lett helyettes lelkész. — *Nagy Sándor* volt felelős szerkesztőnk Disznóshorvát helyettes lelkészi állást tölt be.

Zsiros József, Közlönyünk volt felelős szerkesztője, egy évi amerikai tanulmányútja után, karácsony előtt visszajött. Örömmel üdvözljük!

A Magyar Nemzeti Színház kedvezménye Főiskolánk részére. Főiskolánk hosszú idő óta szoros kapcsolatban él a Nemzeti Színházzal. Évenként 80 q buza évi járandóságot juttat alapítványainból a Nemzeti Színház részére. Most Wlassics Gyula báró az Operaház és a Nemz. Színházak közös vezérigazgatója leiratot intézett Rektorunkhoz, mely szerint Főiskolánk tanárai a *Nemzeti Színház tagjaival* egyenlő kedvezményben részesülnek a színház látogatása alkalmával. Mi a magunk részéről örömlünket fejezzük ki Főiskolánk ilyen méltánylásán.

A kolloquiumi idő e hó 4-én vette kezdetét és a hó végén ér véget. Az I. félévi indexlezárások 29, 30 án lesznek, a II. félévi beiratkozások febr. 1—3, az előadások pedig 4-én kezdődnek. A gimnáziumban a félév az akadémiaiával egyidőben lesz.

Közlönyünk mostani számával XLI. évfolyamának első fele lezárult. A jövő félévre tisztelettel kérjük olvasóinkat, előfizetéseiket ujtsák meg, hogy Közlönyünket a mostani 24 oldalas terjedelemre felemelhessük, vagy szép irodalmi rovatát jobban kifejleszthessük. Mi teljes ifjui erőnkkel törekszünk Közlönyünk fejlesztésére s ehhez kérjük kedves olvasóink szives pártfogását.

A karácsonyi legáció alkalmával legjobban „beüött“ négy ünnep volt: Putnok, Szerencs, Ujhely és Diósgyőr.

Konferenciák. A Magyar Egy. és Főisk. Hallgatók Országos Szövetsége január 25, 26-án rendezi évi konferenciáját, melyen a Hittanhallgatók Egylete is részt vesz képviselőileg. — A Magyar. Ev. Ker. Diákszövetség évi téli konferenciáján mely február 1—2-án lesz, akadémiánkról is többen részt vesznek.

A Magyar. Prot. Diákszövetség a MEFHOSz konferenciája előtti napokon febr. 3—4-én tartja évi gyűlését, melyen kiküldötteink is részt vesznek.

A frankhamisítás ügye országos hullámokat vert fel. A hullámok vetették fel Sárospatak nevét is és fordították városunk felé az ország figyelmét is egy pár napra. Egyes ujságok azt a hirt is kö-

zölték, hogy a magyar és francia detektívek átkutatták a Főiskola könyvtárát is. Ez a hír természetesen nem felel meg a valóságnak, mert a detektívek kutattak ugyan a nyomdában hivatalból, de a könyvtárát, mint országos kulturintézményt csak *megtekintették*.

A diósgyőr-vasgyári ref. egyház a magyar munkások buzgalmából gyűjtést indított, hogy felépítse a „Magyar Kálvinista Munkások Templomát.“ Kísérje Isten áldása törekvésünket!

Ujabbán megjelent könyvek:
Dr. Gesztelyi Nagy László: Az Alföld, Kemény Ferenc. „Vass András Ének a vándor madarokról“. Ismertetésüket jövő számunkban hozzuk. Most jelent még meg Dr. Makkay Sándor főisk. v. tanának Öntudatos kálvinizmus c. könyve, és Forgács Gyula pataki lelkésznek Lelkigondozástan és Belmisz-zió c. műve a Parókiális könyvtár kiadásában. A saujhelyi ref. egyház Egyházi Értesítő címen új gyülekezeti lapot indított. Örömmel köszöntjük és sok sikert kívánunk életére.

A „Sárospataki Hittanhallgatók Egylete“ február közepén rendezi hagyományos bálját. Bővebb részleteket nem tudunk még közölni, de úgy halljuk hogy a régi hires teológus bálók fognak testet öltetni!

A Főiskolai Kórus a mezőcsáti előjáróság meghívására február 6-án táncmulatsággal egybekötött hangversenyt rendez Mezőcsáton.

A 134. Hegyaljai Erő cserkész-csapat karácsonyi vakáció után újjáfestette és bebutorozta otthonát a tagok önkéntes buzgólkodása folytán. Magyar népies házi butorokat, függönyöket szerzett s a falakat a pataki híres fazekas céh különleges diszkancsóival ékesítette fel. Teljes örömmel érdemli ki az izlésesen berendezett otthon, amiért mindnyájunk elismerését fejezzük ki a csapatnak.

Az Erdélyi Önképzőkörben intenzív öntudatos munka folyik. Lírikus ciklus keretében Kosztolányi, Áprily, Reményik, Sajó, Mécs és Babits líráját mutatják be a különböző előadók. Idei nagy könyvvásárlásai során vett a kör 50 kötet Jókait és 32 kötet Mikszáth-ot. Jan. 18—19 én tartott Ping-pong házi verseny eredménye: I. Makó Z., II. Rohoska E., III. Szilva S.

A Koménusz mozgó Monte Cristo és Jackie Coogan népszerű filmjeivel minden előadásra nagy közönséget hódít. De talán nem ártana, ha néha-néha valami igazi értékes, klasszikus darabot is mutatnának. Mert Patakon mást is várna a közönség — és pedig az intelligens elem, ami pedig nem kis százalékban van!

Előfizetéseiket beküldték: Zsiros József Hernádszentandrás 100.000, Dr. Rácz Lajos Spatak, Rácz Gábor Bpest 60—60.000, Janka Károly Cigánd, Komjáthy Aladár Ózd, Padrah Sándor Sárospatak 50—50.000, Andor Béla Spatak, Darvas Gyula Devecser, Uhreczky N. Rozvány, dr. Tomcsányi Zoltán Bpest, Bóna Lajos Szolnok, Bajusz Imre Megyaszó, Asztalos Ferenc Bpest, Szilvássy Jenő Hernádbüd, Rácz Endre Ond, özv. Végh Bertalanné Spatak, br. Vay Elemér Alsószolca, Maller Irénke Spatak 40—40.000, Monory Sándor Pécel, Molnár Jenő Putnok, Kocsis Sándor Rozvány, Persenszky L. Szerencs 30—30.000, Pápai Hittanhallgatók Önképzőköre. Kovács Bertalan Vily, Makó Dezső Cigánd, Illisz Mihály Debrecen, Kovács Klára Csobád, Borsos József Szolnok, Dobay Béla Bpest, dr. Lissauer L. Ujpest, Pataki Ilike Miskolc, Gyöngyössy József Tiszakeszi, Nádházy Bertalan Diósgyőr, Illyés Bertalan Diósgyőr, Bartha Ferenc Debrecen, Janka Péter Rozvány, Teleky László Debrecen, Farkas Vilma Vajdáccka 20—20.000 koronát. Köszönettel nyugtázza a kiadóhivatal.

Szerkesztői üzenetek.

M. S. Pécel. Még 10.000 K befizetésével rendezve lesz előfizetése egész évre.

A. G. Poroszló. Megkaptuk szerzeményét, de sajnáljuk, összhangosított darabot nem tudunk közölni.

T. L. Debrecen. Előfizetését későn küldte be, amikor már beszüntettük a lap küldését. Most azonban utána pótoljuk.

„Gazsi“ Ókécske. Hamu forban van. S. O. S.

V. K. Carteret. Második cikkedet is köszönettel vettük. Áttettük a debreceni Közlönyhöz.

Dr. M. Cz. Kaposvár. B. úr verses kötetét ismerjük, de ismertetés végett még nem küldötte be.

Volt kispataki diák. Az árvíz csakugyan elég nagy volt, de a városba nem jött fel. Még most is „mint befagyott tenger, olyan sík a határ.“

K. L. Kampen. Előfizetésed megkaptuk. Nyugtázva nem volt ugyan, de külön irtunk róla. Cikkedet várjuk.

Cs. J. Diósgyőr. Szeretettel üdvözöljük ezen a helyen is, mint a legátusok örök barátját.

K. L. Nyírmada. Az ünnep kb. 15. helyre került.

N. B. Vasgyár. Nagytiszteletű Úr! Kedves ígérését várjuk a februári szám részére. Szíves üdvözléssel.

N. S. Disznóshorvát. Köszönet érte. Februári számunkban jön. Amiket még ígértél, egyre várjuk. Mikor küldöd?

R. S. Kótaj. A könyvet megkaptuk. Hálás köszönet érte. Ismertetés a februári számban. Verseket is várunk!

N. S. B. Strassburg. Nem is mondtam, nem is irtam. Közlönyök első reklamálásod után elmentek. Érthetetlen, hogy nem kaptad meg. Cikkeidet remélem, nem az én levelemtől teszed függővé. Várjuk. Most mondom és még ma meg is teszem!

Zs. J. H.-Szentandrás. Ígéreted teljesítését várjuk. Több is jöhet egyszerre! How are you?

G. Nagy L. Csak Ön, aki pataki diák volt, tudhatja, hogy megemlékezéséért mennyire hálásak vagyunk. Ismertetés jön. Máskor is várunk. Üdvözlét „hazuról.“

Öregdiákok! Boldog újesztendőt!

Kiadja: a főiskolai Ifjusági Egylet.

Kiadóhivatali főnök: Oláh István IV. é. hh.

Nyomatott a ref. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon.

Csicsery József
cserépkályhaüzeme
Sárospatak

mely Zemplénum megyében
a legrégebb és legnagyobb.
• Alapított 1902-ben •

Készít a sárospataki legfinomabb tűz-
álló kaolinnból a legújabb modern stíl-
ben és kivitelben mindenféle színben
és nagyságban cserépkályhákat, kan-
dallókat és takaréktűzhelyeket. - To-
vábbá ócska kályhajavítások, átra-
kások vidéken is gyorsan és pon-
tosan eszközölhetnek.

Kályhámért 10 évi jótállást vállalok!
Olcsó árak! Előzékeny kiszolgálás!

A m. kir. Koronaörség szállítója!

Cim:

Csicsery József, kályhás
Sárospatak

Kitüntetve Budapesten 1920-ban.

40 év óta áll fenn
id. Szepessy István
sütődéje.

Sárospatak legrégebb, legked-
veltebb péküzlete.

Minden nap friss
péksütemények,
fehér és barna kenyerek.

Stendig S.

óras és ékszerész sárospataki üzlete,
a legmegbízhatóbb bevásárlási forrás.
— Zseb és ébresztő órák, arany,
ezüst és mindennemű ékszerek a leg-
nagyobb választékban kaphatók. Villany-
izzólámpa minden számban Tungstram
gyártmány, 16.000 K darabja. Poschal
körte kapható. Kerékpár és kerékpár al-
katrészek. Zseblámpák és friss elemek.

Mielőtt férfi, fiu- és gyermekruha
szükségletét beszerezni óhajtaná,
saját érdekében, keresse fel a
Városház alatt lévő 28 éve fennálló

üzletemet

ahol szép és dus választékban jó
minőségű és izléses szabású ru-
hákat, legszolidabb árban szerez-
heti be. Tisztelettel:

Weinberger Sámuel.

Koncz Ferenc

angol és francia cipész

Sárospatak,

Kossuth Lajos-ucca 29-ik szám.
(Ref. templomközzel szemben.)

Megrendelésre készít elsőrendű
férfi és női cipőket, csizmákat,
varrott és szegezett talppal a leg-
egyszerűbbtől a legfinomabb ki-
vítelig, melyekből állandó raktára
is van, csakis elsőrendű anyagból,
szolid árak mellett. Javítások gyor-
san és gondosan eszközöltetnek.

Ifj. Szepessy István

CUKRÁSZDÁJA
SÁROSPATAK,
(a ref. főiskola mellett).

Vállal: lakodalmi-, alkalmi
torta és egyéb cukrász-
süteményeket.

Vidéki rendelések posta út-
ján rendelve is a legpon-
tosabban eszközöltetnek.

Vidékiek találkozóhelye!